

1 Tevredenheid over onderlinge samenwerking van
2 leerlingen in de onderbouw H/V
3 bij wel/niet opsplitsen naar CITO-score
4

5 *Jan L.J.J. Somers, Pascal L.R. van der Veen*

6 Universiteit Utrecht, Centrum voor Onderwijs en Leren,
7 bètacluster (start aug 2011)

8 Juni 2012
9

1 **Samenvatting**

2 De periode waarin H/V leerlingen in één gemengde groep onderwijs volgen is in Nederland
3 verschillend. Sommige scholen verkiezen een langere periode waar andere scholen een vroege
4 splitsing verkiezen. In dit onderzoek is de tevredenheid van leerlingen over de keuze van hun
5 school onderzocht, met de verwachting dat leerlingen tevreden zijn over de keuze die de
6 school heeft gemaakt. De reden hiervoor zou zijn dat de leerlingen zich aanpassen aan het
7 traject waar ze zelf mee te maken krijgen. Uit een enquête (afgenomen onder leerlingen van
8 twee scholen die voor verschillende splitsingsmomenten hebben gekozen) blijkt dat leerlingen
9 inderdaad tevreden zijn over het splitsingsmoment dat hun eigen school gebruikt. Antwoorden
10 uit afgenomen interviews bij docenten van deze scholen ondersteunen grotendeels de
11 bevindingen uit de enquête.

1 **Inleiding**

2 **Introductie**

3 Afgezien van het indelen naar CITO-advies, zijn er verschillende methodes voor de
4 samenstelling van de HAVO/VWO (H/V) leerweg in Nederland. Deze methodes verschillen
5 in het splitsingsmoment. Het is niet duidelijk in welke mate een vroegere of een latere
6 splitsing de tevredenheid van de leerlingen over de onderlinge samenwerking binnen hun klas
7 bevordert.

8

9 **Theoretisch kader**

10 Er is al aardig wat onderzoek gedaan naar gevolgen (voor- en nadelen) van al dan niet
11 mengen op leercapaciteit (Engelse term: tracking (AE) of streaming (BE)). Genoemde
12 voordelen van eerder splitsen zijn, dat docenten de stof beter kunnen aanpassen op de klas en
13 minder hoeven te differentiëren tussen leerlingen. Bovendien zou eerder splitsen een positief
14 effect hebben op de motivatie van sterke leerlingen aangezien hun klasgenoten ruimte laten
15 voor uitdaging, en een positief effect hebben op zwakkere leerlingen aangezien ze hun
16 resultaten vergelijken met mensen op hetzelfde niveau (Ansalone, 2010).

17 Anderzijds kan het plaatsen van zwakkere leerlingen in een klas met een label dat bekend
18 staat om een laag niveau het zelfvertrouwen en daarmee de motivatie en tevredenheid
19 verlagen. Indeling in een lage leerweg is immers een duidelijk (onbedoeld) signaal naar de
20 leerling dat deze niet beter kan. Het zou om deze reden ook kunnen bijdragen aan een
21 verlaging van motivatie voor de leerlingen om verder te studeren of zich verder te
22 ontwikkelen (Rogers, 1991). Een tweede nadeel van het indelen in verschillende leerwegen op
23 jonge leeftijd is dat laag ingedeelde studenten enkel interacties aangaan met andere laag
24 ingedeelde studenten en dat deze laag ingedeelde leerlingen weinig verdiepende en
25 uitdagende stof krijgen. Mochten ze laatbloeiers zijn kan dit ervoor zorgen dat ze niet meer
26 echt vooruit kunnen gaan door de beperkte ontwikkeling die ze hebben meegekregen in een
27 lagere leerweg. Wat resultaten betreft is volgens een Amerikaanse studie (Rogers, 1991) het
28 indelen van leerlingen in verschillende leerwegen op basis van leercapaciteit vooral resultaat
29 verhogend voor de hogere lagen en is er geen verschil in de andere lagen.

30 Omdat aan beide systemen dus voordelen en nadelen zitten is het te begrijpen dat het
31 moeilijk is om een goede keuze te maken tussen de 2 systemen. Er is daarom veel discussie
32 (BBC News, 2001) en onderzoek over wat er beter is en wat de voorkeur heeft bij docenten
33 (Stevens & Vermeersch, 2010) en leerlingen (Mooij, Smeets & de Wit, 2011). Aangezien de

1 meeste onderwijssystemen erg afwijken van de Nederlandse en er ook cultuurverschillen zijn
2 tussen landen (Ansalone, 2003) zijn wij erg benieuwd naar de meningen binnen ons
3 onderwijssysteem.

4 Waar wij op zullen concentreren is de tevredenheid van de leerlingen zelf over hun
5 onderwijssituatie, m.a.w. werken ze liever wél of níet samen op hun eigen niveau. Docenten
6 zullen geïnterviewd worden wat betreft hun eigen ervaringen en inzichten op dit vlak.

7

8 **Onderzoeksvraag**

9 Hoe wordt de tevredenheid van leerlingen over onderlinge samenwerking in de klas
10 beïnvloed door het tijdstip van indelen op basis van CITO-score.

11

12 **Variabelen**

13 We gaan hier de tevredenheid over onderlinge samenwerking van de leerlingen meten. De
14 variabele waarvan we het eventuele gevolg voor deze tevredenheid onderzoeken is dus
15 "wel/niet opgesplitst naar CITO-score".

16

17 **Onderzoeksfunctie**

18 De functie van dit onderzoek is om helderheid te scheppen over de praktische achtergrond
19 voor deze twee verschillende groeperingsvormen; wat kan motiveren om voor de ene dan wel
20 de andere groeperingsvorm te kiezen, specifiek met het oog op de tevredenheid van de leerling.

21

22 **Verwachtingen/hypothesen**

23 De literatuur is niet eenduidig over deze twee groeperingsvormen, wat blijkt uit het feit dat
24 ze nog steeds allebei worden toegepast. Enige duidelijkheid over een gevolg voor de
25 tevredenheid biedt ook niet noodzakelijk het laatste woord wat betreft de andere voor- en
26 nadelen, aangezien dit afhangt van het belang dat gehecht wordt aan de tevredenheid van de
27 leerling.

28 Onafhankelijk van de leerling gezien denken wij dat opsplitsing beter zou zijn, omdat wij
29 denken dat leerlingen meer tevreden zijn als ze kunnen samenwerken met andere leerlingen
30 van hun eigen niveau. Bij een opsplitsing tussen Havo en Vwo zou er verder best genoeg
31 niveauverschil binnen een klas kunnen zijn om de voorargumenten voor opsplitsen uit het
32 theoretische kader toch van toepassing te laten zijn. Onze onderzoeksvraag richt zich echter
33 op de tevredenheid die de leerlingen ervaren in hun huidige situatie (met als verschil dat
34 sommige klassen wel al zijn uitgesplitst en andere nog niet). Onze hypothese is dan ook dat

1 de leerlingen zelf de voorkeur geven aan de situatie waar ze op dit moment al in zitten,
2 vanwege gewenning en vertrouwdheid met die werkomgeving.

3

4 **Relevantie**

5 Wij denken dat dit onderzoek ons, afgezien van de kennis over de twee verschillende
6 klassenstructuren, ook meer inzicht zal geven in hoe leerlingen liever met elkaar
7 samenwerken in de klas. Dit inzicht kan ook nuttig zijn voor docenten bij het managen van de
8 werksfeer. Verder kunnen ouders en leerlingen met deze informatie wellicht gesteund worden
9 in hun keuze tussen verschillende scholen, als blijkt of dit verschil in werkvorm relevant is of
10 niet.

11

1 **Methode**

2 **Selectie respondenten**

3 We willen bij dit onderzoek de volgende groepen betrekken:

4 - leerlingen uit H/V onderbouwklassen die opgesplitst zijn.

5 - leerlingen uit H/V onderbouwklassen die (nog) niet zijn opgesplitst.

6 - leraren (zo mogelijk ervaring met beide types), die over de langere termijn hebben kunnen
7 observeren hoe leerlingen liever samenwerken. Deze groep dient vooral ter ondersteuning van
8 de discussie.

9

10 **Instrumenten/Opzet van het onderzoek**

11 Wij zijn van plan onze data te verzamelen door middel van leerlingenuêtes, vanwege de
12 grote aantallen leerlingen. Leerlingen zullen ondervraagd worden naar hun voorkeur voor:

13 - samenwerking met zwakkere leerlingen (categorie 1)

14 - samenwerking met sterkere leerlingen (categorie 2)

15 - samenwerking met leerlingen van gelijk niveau (categorie 3)

16 Daarnaast zullen de leerlingen direct gevraagd worden naar hun voorkeur voor het mengen
17 van H/V in de brugklas en/of tot het eindexamen (resp. categorieën 4 en 5). Aangezien dit
18 direct aansluit op de hypothese, worden categorie 4 en 5 de hoofdcategorieën genoemd. Door
19 de voorkeur van de leerlingen te vergelijken met de situatie waarin de leerlingen het VO
20 doorlopen kunnen we de tevredenheid bij de leerlingen bepalen.

21 De leraren zullen geïnterviewd worden, zodat deze de kans krijgen in te gaan op de nuances
22 van de verschillende situaties in de praktijk (zie bijlage 1 voor de vragenlijst gebruikt voor
23 deze interviews).

24

25 In interviews met docenten willen we naar voren laten komen wat hun waarneming is wat
26 betreft de tevredenheid van de leerlingen over hun onderlinge samenwerking met andere
27 leerlingen. Ook willen we vragen naar hun huidige opinie over tracking/streaming met
28 betrekking op onze onderzoeksvraag.

29 Wat betreft het verzamelen, verwerken en analyseren van de data worden de verschillende
30 onderzoeksgroepen verdeeld zoals aangegeven in Tabel 1 verderop. In alle gevallen gaat het
31 hier om klassen in het tweede leerjaar.

32

1 Eén van de twee scholen (School A) in het onderzoek levert:

2 - een Havo 2 klas die na de brugklas is opgesplitst

3 - een Atheneum 2 klas die na de brugklas is opgesplitst

4 - een Gymnasium 2 klas die direct na de basisschool is opgesplitst

5 De andere school (School B) levert twee H/V klassen, die pas in de nabije toekomst (na dit
6 tweede leerjaar) zullen worden opgesplitst. Deze H/V-groepen komen qua basisschool
7 adviezen overeen met de leerlingen uit de groepen die al opgesplitst zijn. Bij een CITO-score
8 vanaf ongeveer 543 wordt een H/V leerling bij de adviezen meestal als atheneum 2 leerling
9 beschouwd. Binnen de H/V klassen zullen we leerlingen die ingedeeld zouden worden in
10 gymnasium niet apart beschouwen, aangezien het kleine aantal leerlingen dat hieronder valt
11 niet statistisch verantwoord is.

12

13 **Analysemethode**

14 Deze dataverwerking vindt plaats m.b.v. Microsoft Office Excel 2007 (12.0.6654.5003)
15 SP3 MSO (12.0.6607.1000). Voor verdere analyse wordt IBM SPSS Statistics (20.0.0)
16 gebruikt. Interviews zijn veel genuanceerder, en worden dus alleen gebruikt ten behoeve van
17 de discussie, niet als volwaardige dataset.

18

1 Resultatenoverzicht

2 Per groep zijn de volgende analysestappen doorlopen:

- 3 - De gemiddelde scores per vraag worden berekend.
- 4 - Per groep wordt met behulp van SPSS bepaald of er enige correlatie is tussen de
- 5 verschillende groepen. De klassen H2 en A2 van school A worden samen vergeleken met
- 6 de twee H/V klassen van school B. Beide worden ook vergeleken met de
- 7 uitzonderingsklas G2 van school A.
- 8 - Uitslagen van alle categorieën worden vergeleken met hun huidige situatie, en of zij daar
- 9 dus tevreden over zijn of niet.

10

klas	analyse groep		Aantal lln	1e leerjaar H/V gemengd	2e leerjaar H/V gemengd	1e leerjaar opgesplitst	2e leerjaar opgesplitst
Havo 2a (H2)	1	12	24	x			x
Atheneum 2a (A2)	2		27	x			x
Gymnasium 2a (G2)	3	30	26			x	x
H/V klas 1 (HV1)	4	45	23	x	x		
H/V klas 2 (HV2)	5		24	x	x		

11 **Tabel 1.** Groepsverdeling en achtergrond van de verschillende klassen. Vanwege hun gelijke

12 achtergrond wordt in de analyse en de discussie enkele klassen gecombineerd (waar gewenst

13 vormen analysegroep 1 en 2 samen groep 12, terwijl groep 4 en 5 samen groep 45 vormen).

14

Categorie	betekenis hoge score	hypothese	omschrijving hypothese
4	geeft voorkeur aan mengen tot het eindexamen	$12 = 30$	geen significant verschil
		$45 > 12$	groep 45 heeft hier meer voorkeur voor dan de beide andere groepen
		$45 > 30$	
5	geeft voorkeur aan mengen in de brugklas	$12 = 45$	geen significant verschil
		$30 < 12$	groep 30 heeft hier minder voorkeur voor dan de beide andere groepen
		$30 < 45$	

15 **Tabel 2.** Overzicht deelhypotheses voor de twee hoofdcategorieën (categorie 4 en 5), waarin

16 beschreven staat welk resultaat wij verwachten volgens onze algemene hypothese, als we de

17 betreffende groepen vergelijken.

18

1 Tabel 1 geeft het overzicht van hoe de verschillende groepen in SPSS vergeleken zullen
2 worden. Groep 12 (1+2) staat lijnrecht tegenover Groep 45 (4+5). Tabel 2 geeft weer wat we
3 volgens onze hypothese zouden verwachten wanneer we deze groepen met elkaar gaan
4 vergelijken. In dit overzicht staan ook de deelhypotheses uitgeschreven voor iedere
5 combinatie groepsvergelijkingen, i.e. welk resultaat verwachten wij volgens onze hypothese,
6 als we de betreffende groepen vergelijken.

7 In Tabel 3 (aan het eind van deze tekst) staat het volledige overzicht van de gemiddelde
8 scores en bijbehorende standaarddeviaties, opgebroken per vraag en onderzoeksgroep, alsook
9 de SPSS resultaten van one-way ANOVA vergelijkingen.

10 Voor iedere categorie is gekeken naar mogelijk combineren van iedere vraag in die
11 categorie tot een gemiddelde waarde. Helaas bleek bij het bepalen van de Cronbach's Alpha
12 voor categorieën 1, 2 en 3 dat de deelvragen van deze categorieën niet gecombineerd mochten
13 worden alvorens de ANOVA-analyses uit te voeren. Deze zijn wel weergegeven voor het
14 complete overzicht. De deelvragen van hoofdcategorieën 4 en 5 mochten wel gecombineerd
15 worden, en dit is dan ook gedaan. Deze categorieën zijn gelabeld 'cat4' en 'cat5'.

16

17 **Discussie en conclusies**

18 De hieronder besproken resultaten stammen uit zowel de Excel data en de SPSS data, die
19 zijn verzameld in Tabel 3. Aangezien bleek dat categorie 1 t/m 3 niet gecombineerd mochten
20 worden voor de ANOVA-analyse, is ervoor gekozen om bij deze categorieën meer aandacht
21 te geven aan de gemiddelde scores van de deelvragen (de Excel data). Aangezien het
22 beschouwen van de deelvragen een gedetailleerde analyse van Tabel 3 zou vereisen, is ervoor
23 gekozen om de Excel data in deze discussie ook grafisch weer te geven. Verder zijn de
24 enquêtevragen overzichtelijk vernoemd bij hun betreffende categorieën.

25

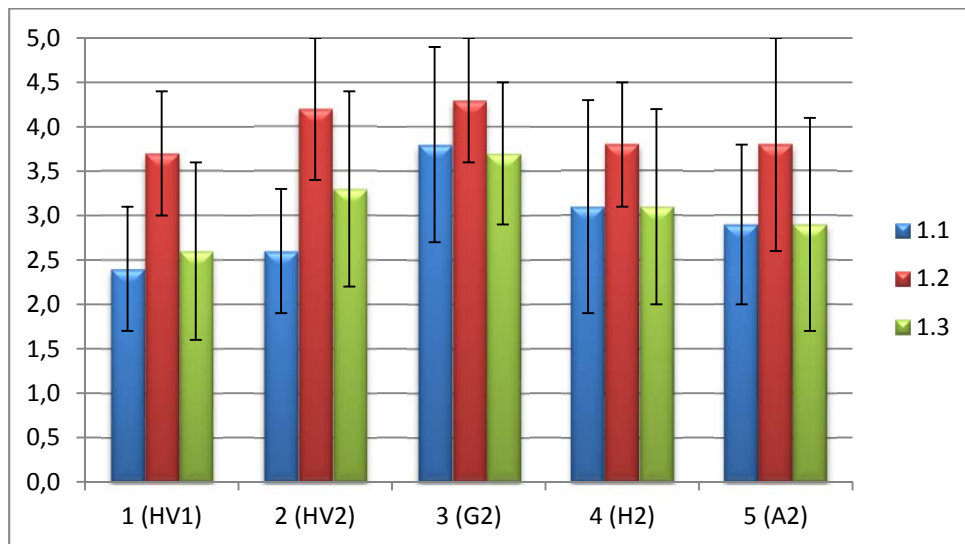
Categorie 1: samenwerking met zwakkere leerlingen

1.1 “ik besteed graag tijd aan het uitleggen van de les aan leerlingen die de les moeilijker vinden”

1.2 “als een andere leerling mij om hulp vraagt , dan help ik graag”

1.3 “als ik van de leraar voor een werkstuk samen moet werken met een leerling die het niet zo goed kan, vind ik dit niet erg”

Categorie 1 toetst of de leerlingen het erg vinden dat er zwakkere leerlingen in de klas zitten. Vraag 1.2 springt bij deze categorie naar voren. Zoals te zien is in Grafiek 1 scoort deze vraag in alle klassen zeer hoog. Na vergelijking van de bewoording met die van de andere vragen in deze categorie, viel op dat vraag 1.2 geen beperking stelt aan de leerling, terwijl vraag 1.1. en 1.3 duidelijker suggereren dat hulp aan medeleerlingen ook iets kost, namelijk tijd. Hulp aan een andere leerling gaat dus ten koste van het eigen cijfer of eigen (buitenschoolse) tijd, iets wat bij vraag 1.2 niet ter sprake komt.

Grafiek 1. Gemiddelde scores voor de verschillende deelvragen in categorie 1.

In de SPSS analysedata is te zien dat vraag 1.1 en 1.3 goed met elkaar overeen komen; er is geen significant verschil in de antwoorden op deze vragen, met uitzondering van vergelijkingen met groep 30. De gemiddelde scores in deze gymnasiumklas liggen veel hoger dan bij de andere klassen. Een verklaring hiervoor zou kunnen zijn dat een gemiddelde gymnasiumleerling:

- minder tijd nodig heeft voor het verwerken van dezelfde stof
- meer gemotiveerd is om extra tijd te besteden aan schooltaken

Dat zou betekenen dat zij 'tijd' veel minder zien als een kostbaar goed, wat voor hogere scores zou zorgen voor deze vragen.

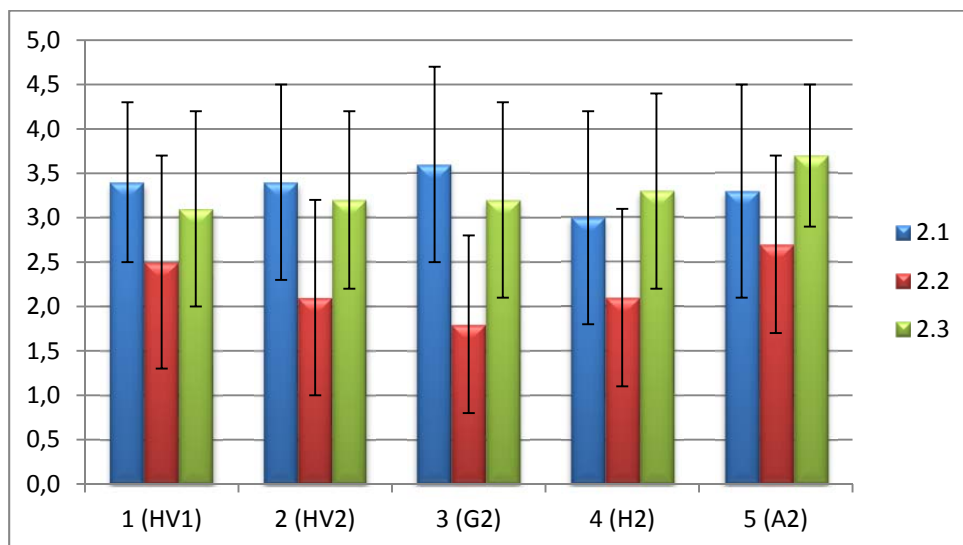
1 Het feit dat er geen significant verschil is tussen groepen 12 en 45, zou dus betekenen dat
2 het al dan niet opsplitsen van de leerlingen niet uitmaakt voor hun mening over samenwerken.

4 **Categorie 2: optrekken aan slimme leerlingen.**

5 2.1 “ik vind het fijn dat er mensen in mijn klas zitten die hoge cijfers halen, omdat die mij kunnen
6 helpen”

7 2.2 “ik zit graag naast de slimste leerling van de klas”

8 2.3 “ik vind het fijn dat de beste leerlingen van de klas mij kunnen helpen met huiswerk”

11 **Grafiek 2.** Gemiddelde scores voor de verschillende deelvragen in categorie 2.

13 Deze categorie staat tegenover Categorie 1, de focus ligt hier dus juist op de aanwezigheid
14 van slimmere leerlingen. Hier is in de SPSS data geen significante correlatie te vinden tussen
15 de verschillende groepen, wederom met uitzondering van de gymnasiumklas wat betreft vraag
16 2.2. Dit heeft wellicht als oorzaak dat vraag 2.2 niet gepast is verwoord. Vraag 2.1 en 2.3
17 scoren ook in alle groepen hoger dan vraag 2.2. Zie ook Grafiek 2 voor een weergave van de
18 resultaten.

19 Wat betreft de algemene interpretatie van de vragen in deze categorie lijkt het erop dat de
20 leerlingen niet perse naast slimmere leerlingen willen zitten (vraag 2.2), tenzij er
21 gesuggereerd wordt dat deze slimmere leerling hen zal helpen als het nodig is (vraag 2.1 en
22 2.3). De verklaring voor deze brede verdeling ligt vermoedelijk in de wisselende prioriteiten
23 van de leerlingen. Het lijkt aannemelijk dat de leerlingen in eerste instantie graag bij hun
24 vrienden zitten, maar wanneer er gepresteerd moet worden zetten ze dit tijdelijk opzij om te
25 concentreren op het verhogen van hun prestaties met de hulp van een slimmere leerling.

1 **Categorie 3: samenwerking met leerlingen van gelijk niveau.**

2 3.1 “als ik huiswerk maak doe ik dat graag met iemand die even hoge cijfers haalt als ik”

3 3.2 “als ik een werkstuk maak, wil ik liever geen zwakke leerlingen in mijn groepje”

4 3.3 “ik zit graag naast mensen die even goed zijn als ik”

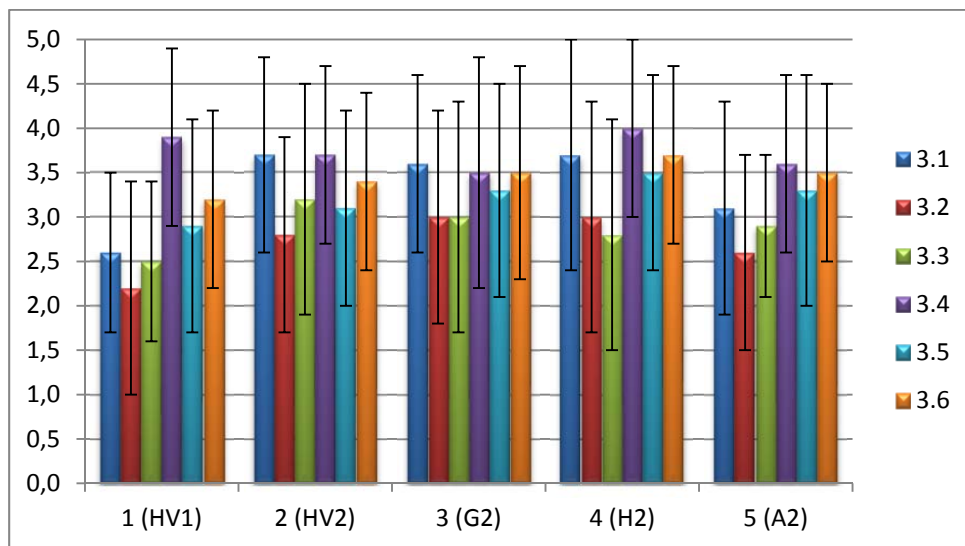
5 3.4 “als ik wiskunde huiswerk maak, wil ik dat graag doen met iemand die het even moeilijk vind als
6 ik”

7 3.5 “ik vind het niet leuk om de hele tijd uit te leggen aan andere mensen”

8 3.6 “ik vind het belangrijk dat iedereen in de klas ongeveer even goed is in het vak”

9 (scores van deze vragen zijn in de datasets voor analyse omgepold)

10

11

12 **Grafiek 3.** Gemiddelde scores voor de verschillende deelvragen in categorie 3.

13

14 Deze categorie betreft samenwerken met leerlingen van een gelijk niveau. In deze categorie
15 werd geen duidelijk verband of trend gevonden in de scores die de verschillende groepen aan
16 de vragen gaven. Er waren geen specifieke vragen die duidelijk een afwijkend gemiddelde
17 hadden ten opzichte van de anderen. ANOVA analyse gaf geen significante verbanden aan, en
18 een analyse van de Cronbach's Alpha gaf geen duidelijke manier aan om verdere nuttige
19 informatie uit deze data te halen. Vermoedelijk hangt het beantwoorden van deze vragen
20 teveel af van de individuele gemoedstoestand van de leerlingen. Deze interpretatie is wel
21 aannemelijk en zeker te koppelen aan de observaties uit de andere categorieën, zoals
22 samengevat in de conclusies.

23

1 **Hoofdcategorieën 4 en 5: Voorgeschiedenis/Toekomst.**

2 4.1 “het lijkt mij fijner om in een gemengde HAVO/VWO klas te zitten tot aan het eindexamen”

3 4.2 “het lijkt mij fijner om HAVO en VWO leerlingen niet in dezelfde klas te hebben tot aan het
4 eindexamen” (*scores van deze vraag zijn in de datasets voor analyse omgepooled*)

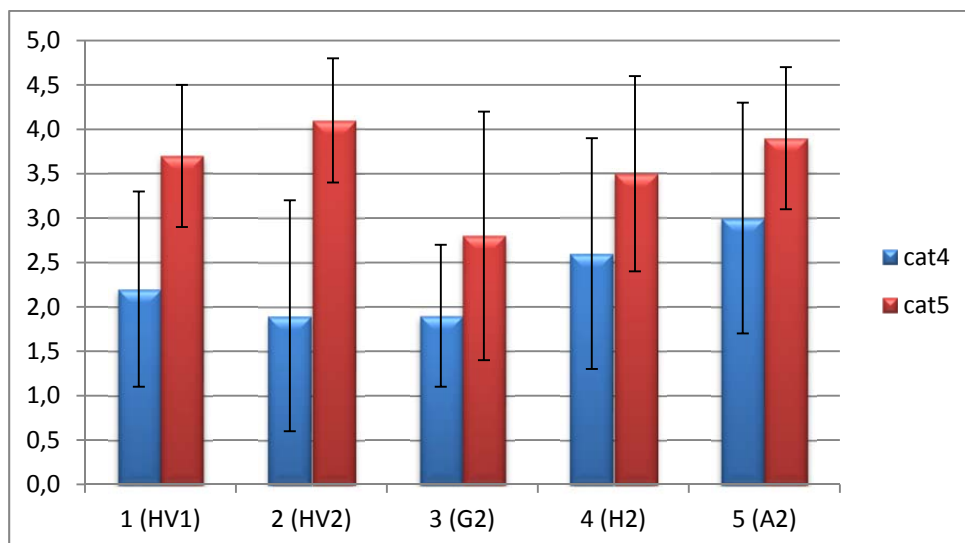
5 5.1 “Ik vind het goed om in de brugklas met HAVO en VWO leerlingen in dezelfde klas te zitten”

6 5.2 “Ik vind het goed als in de brugklas de HAVO en de VWO leerlingen gescheiden zijn” (*scores
7 van deze vraag zijn in de datasets voor analyse omgepooled*)

8

9 Categorie 4 en 5 zijn gebaseerd op directe vragen aan de leerlingen wat betreft hun
10 voorkeur. Beide categorieën ondersteunen in alle vergelijkingen tussen groepen de gestelde
11 hypothese (zie ook Tabel 2). Oftewel, de klassen zijn van mening dat zij het meest tevreden
12 zouden zijn in het schooltraject dat zij zelf al doorlopen. In Grafiek 4 is het gecombineerde
13 gemiddelde te vinden. Voor deze categorieën mochten de betreffende deelvragen
14 gecombineerd worden, zie daarom ook de SPSS data voor deze categorieën in Tabel 3, waarin
15 de gevonden verschillen tussen de groepen overeen komen met de hypothese.

16

17

18 **Grafiek 4.** Gemiddelde scores van de twee categorieën 4 en 5. In deze twee categorieën
19 mochten de verschillende deelvragen gecombineerd worden (volgens een analyse van
20 Cronbach's Alpha).

21

1 **Interviews.** Met behulp van interviews afgenomen op de twee onderzochte scholen kunnen
2 we enkele bevindingen uit de vragenlijst onderbouwen. Deze interviews zijn afgenomen bij
3 ervaren docenten met mentorervaring (2 onderbouw docenten en 2 onderbouw+bovenbouw
4 docenten). Uit de interviews blijkt onder andere dat de docenten unaniem zijn over het feit dat
5 gymnasium meer tijd over hebben in de klas zoals gesteld in de discussie van categorie 1
6 aangezien ze opdrachten en lesmateriaal sneller verwerken. De docenten zijn echter verdeeld
7 over de vraag of gymnasium leerlingen daadwerkelijk tijd steken in het helpen van anderen.
8 Deze bevinding doet af aan het argument om klassen te combineren aangezien, zoals ook naar
9 voren kwam uit de resultaten van categorie 1, slimme leerlingen niet altijd tijd willen steken
10 in het helpen van de leerlingen die het moeilijk vinden.

11 Uit de interviews blijkt daarnaast dat de docenten voornamelijk waarnemen dat leerlingen bij
12 voorkeur samenwerken met vrienden en niet met de sterkste leerlingen (m.a.w. niet
13 prestatiegericht). Wanneer aan de groepsopdracht een cijfer wordt verbonden willen
14 leerlingen wel eens hiervan afwijken. Dit laatste lijkt een logisch gevolg van de conclusie uit
15 de discussie van categorie 2. Daarnaast zijn de docenten het er over eens dat een gemende
16 brugklas zowel voor- als nadelen heeft, maar dat het wel de beste keuze is aangezien er voor
17 groeiende leerlingen meer mogelijkheden zijn tot goede plaatsing. Na uitsplitsing zijn er
18 namelijk nog maar weinig mogelijkheden tot veranderen van leerweg. Wel zijn de docenten
19 het er over eens dat de gemengde klassen voor docenten lastig kunnen zijn, omdat ze veel
20 moeten differentiëren tussen leerlingen en dat deze differentiatie niet altijd geboden kan
21 worden; het kost veel tijd, het duurt even om de leerlingen te leren kennen en er moeten
22 flexibele mogelijkheden tot verdieping beschikbaar zijn. De docenten van School B zijn het er
23 daarnaast over eens dat ook een H/V 2^e klas de beste keuze is terwijl de docenten van School
24 A meer achter de keuze van uitsplitsing van H/V na de 1^e klas staan. Alle docenten zijn het er
25 wel over eens dat voor beide methoden iets te zeggen valt, maar dat uitsplitsing zeker vóór de
26 derde klas moet plaatsvinden. Het lijkt er dus op dat ook de geïnterviewde docenten van beide
27 scholen voorkeur hebben voor het traject dat hun eigen school hanteert, net als de leerlingen
28 (zie discussie cat. 4 en 5).

29

1 **Conclusies.** Op basis van hoofdcategorieën 4 en 5 kan gezegd worden dat de hypothese
2 wordt bevestigd, m.a.w. dat leerlingen wat betreft het samenwerken in de klas de voorkeur
3 geven aan de situatie waar ze mee bekend zijn.

4 Uit de andere categorieën blijkt dat:

- 5 - Gymnasium leerlingen meer geneigd zijn om medeleerlingen te helpen (cat. 1)
- 6 - leerlingen graag geholpen willen worden door leerlingen die hen kunnen helpen (cat. 2)
- 7 - geen specifieke voorkeur hebben om naast een slimmere leerling te zitten of met een
8 slimmere leerling huiswerk te maken (cat. 3)

9 Deze punten kunnen als volgt verklaard worden. Leerlingen willen best anderen helpen,
10 maar niet als dit ten koste gaat van hun eigen tijd en gezelligheid. Ze zijn niet zozeer bezig
11 met een rangorde van slimme leerlingen, maar weten wel wie hen kan helpen als het nodig is.
12 Ze hoeven ook niet naast slimmere leerlingen te zitten, maar zoeken ze eventueel op wanneer
13 ze tegen problemen aanlopen. Voorkeur voor plaats in de klas hangt waarschijnlijk af van
14 andere factoren zoals sociale verbanden en relaties. Deze conclusies worden in zekere mate
15 ook ondersteund door de interviews.

16 Ten slotte zou in het algemeen gezegd kunnen worden dat de leerlingen op een leuke en
17 gezellige maar ook succesvolle manier het traject willen doorlopen waar ze bekend mee zijn
18 en zich aan hebben aangepast.

19

20

1 *Auteursinfo*

2 *Jan L.J.J. Somers en P.L.R. van der Veeken zijn docent-in-opleiding, respectievelijk voor*
3 *het schoolvak Biologie en het schoolvak Natuurkunde aan het Centrum voor Onderwijs en*
4 *Leren van de Universiteit Utrecht. In het kader van hun opleiding tot eerstegraadsdocent*
5 *verrichtten zij een onderzoek naar "Tevredenheid over onderlinge samenwerking van*
6 *leerlingen in de onderbouw H/V, bij wel/niet indelen naar CITO-score". De resultaten van dit*
7 *Praktijkgericht Onderzoek (pgo) en de aanbevelingen die zij naar aanleiding hiervan doen,*
8 *vormen de basis van bovenstaand artikel.*

Referenties

- (1) Ansalone, G. (2010). Tracking: Educational Differentiation or Defective Strategy. *Educational research quarterly* 34(2), 3-17.
- (2) Rogers, K. B. (1991). *The Relationship of Grouping Practices to the Education of the Gifted and Talented Learner*. The University of Connecticut: Dissemination Coordinator, The National Research Center on the Gifted and Talented.
- (3) http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/education/1528573.stm
- (4) Stevens, P. A. J. & Vermeersch, H. (2010). Streaming in Flemish secondary schools: exploring teachers' perceptions of and adaptations to students in different streams. *Oxford review of education*, 36(3), 267-285.
- (5) Mooij, T., Smeets, E. & de Wit, W. (2011). Multi-level aspects of social cohesion of secondary schools and pupils' feelings of safety. *British journal of educational psychology*, 81(3), 369-391.
- (6) Ansalone, G. (2003). Poverty, Tracking, and the Social Construction of Failure: International Perspectives on Tracking. *Journal of Children & Poverty*, 9(1), 3-20.

Bijlage 1. Vragenlijst leerlingen. Keuzemogelijkheden zijn ‘niet waar’ of ‘waar’ op schaal 1 (niet waar) tot 5 (waar) met bijbehorende verantwoording wat betreft de toepasselijkheid op het onderzoek. Zie de appendices voor de vragenlijst zoals uitgedeeld aan de leerlingen.

categorie 1: samenwerking met zwakkere leerlingen

kinderen die hier hoge scores aangeven, zien graag meer variatie in de klas (dus gemengd)

- 1.1 “ik besteed graag tijd aan het uitleggen van de les aan leerlingen die de les moeilijker vinden”
- 1.2 “als een andere leerling mij om hulp vraagt, dan help ik graag”
- 1.3 “als ik van de leraar voor een werkstuk samen moet werken met een leerling die het niet zo goed kan, vind ik dit niet erg”

categorie 2: optrekken aan slimme leerlingen

kinderen die hier hoge scores aangeven, zien graag meer variatie in de klas (dus gemengd)

- 2.1 “ik vind het fijn dat er mensen in mijn klas zitten die hoge cijfers halen, omdat die mij kunnen helpen”
- 2.2 “ik zit graag naast de slimste leerling van de klas”
- 2.3 “ik vind het fijn dat de beste leerlingen van de klas mij kunnen helpen met huiswerk”

categorie 3: samenwerking met leerlingen van gelijk niveau

kinderen die hier hoge scores aangeven, zien graag minder variatie in de klas (dus gesplitst).

- 3.1* “als ik huiswerk maak doe ik dat graag met iemand die even hoge cijfers haalt als ik”
- 3.2* “als ik een werkstuk maak, wil ik liever geen zwakke leerlingen in mijn groepje”
- 3.3* “ik zit graag naast mensen die even goed zijn als ik”
- 3.4* “als ik wiskunde huiswerk maak, wil ik dat graag doen met iemand die het even moeilijk vind als ik”
- 3.5* “ik vind het niet leuk om de hele tijd uit te leggen aan andere mensen”
- 3.6* “ik vind het belangrijk dat iedereen in de klas ongeveer even goed is in het vak”

categorie 4&5: Voorgeschiedenis/Toekomst

hier komt de eigen mening/perceptie naar voren. Als leerlingen hier lagere scores geven aan hun eigen situatie, zijn ze minder tevreden hierover.

- 4.1 “het lijkt mij fijner om in een gemengde HAVO/VWO klas te zitten tot aan het eindexamen”
- 4.2* “het lijkt mij fijner om HAVO en VWO leerlingen niet in dezelfde klas te hebben tot aan het eindexamen”
- 5.1 “Ik vind het goed om in de brugklas met HAVO en VWO leerlingen in dezelfde klas te zitten”
- 5.2* “Ik vind het goed als in de brugklas de HAVO en de VWO leerlingen gescheiden zijn”

** scores van deze vragen zijn in de datasets voor analyse omgepoold*

Bijlage 2. Vragenlijst interviews

1. introductievragen

- 1.1 wat is uw achtergrond wat betreft lesgeven aan havo/atheneum/gymnasium, gescheiden dan wel gecombineerd?
- 1.2 heeft u ook een mentorachtergrond?

2. Vragen w.b. categorie 1, gymnasium

- 2.1 Is het uw ervaring dat gymnasium klassen meer tijd over hebben in de les?
- 2.2 Zo ja, helpen ze graag wat vaker anderen omdat ze meer tijd over hebben?
- 2.3 Heeft u de indruk dat gymnasium leerlingen meer plezier hebben en school en er meer tijd in willen stoppen?

3. Vragen w.b. categorie 2

- 3.1 Heeft u het idee of leerlingen een eigen voorkeur hebben wat betreft plaatsing in de klas? Het gaat hier vooral om:
 - rustige/onrustige hoeken
 - liever bij hun vrienden
 - liever in de buurt van iemand die het vak goed kan
- 3.2 Hoe werken de leerlingen samen? bijvoorbeeld:
 - samen puzzelen met leerlingen van gelijk niveau
 - uitleggen aan elkaar
 - voorkeur voor vrienden of liever functioneel?
 - is hier ook nog een verschil als het wel of niet om een cijfer gaat?

4. Vragen w.b. hoofdcategorieën 4 en 5

- 4.1 Wat is uw mening over gemengde brugklassen?
- 4.2 Zou u dit mengen verder door willen trekken? Zo ja, hoe ver?
- 4.3 Heeft u ooit leerlingen gehad die hier opmerkingen over maakten? (ik had graag met leerlingen van een andere richting (havo/atheneum/gymnasium) in de klas gezeten)

Tabel 3. Dataoverzicht gebruikt voor discussie. Onderstaande scores zijn bepaald ná ompoling (zie "vragenlijst leerlingen"). Gemiddelde en standaarddeviatie zijn bepaald in Excel 2007, Significantie tussen groepen is bepaald met SPSS 20 (zie materiaal en methoden voor versienummers). Grijs gebieden worden niet gebruikt in de discussie; categorieën 1, 2 en 3 voldeden niet aan een Crobach's Alpha van >0,70. De hoofdcategorieën 4 en 5 voldeden hier wel aan, en de deelvragen worden dus gecombineerd tot cat4 en cat5.

vraag	H2		A2		G2		HV1		HV2		12vs30	30vs45	12vs45
	Average	Stdev	Average	Stdev	Average	Stdev	Average	Stdev	Average	Stdev	Sig.	Sig.	Sig.
1.1	2,4	0,7	2,6	0,7	3,8	1,1	3,1	1,2	2,9	0,9	0,000	0,006	0,025
1.2	3,7	0,7	4,2	0,8	4,3	0,7	3,8	0,7	3,8	1,2	0,059	0,017	0,407
1.3	2,6	1,0	3,3	1,1	3,7	0,8	3,1	1,1	2,9	1,2	0,002	0,007	0,788
cat1	2,8	0,8	3,3	0,7	4,0	0,5	3,2	1,0	3,2	0,7	0,000	0,000	0,425
2.1	3,4	0,9	3,4	1,1	3,6	1,1	3,0	1,2	3,3	1,2	0,525	0,172	0,287
2.2	2,5	1,2	2,1	1,1	1,8	1,0	2,1	1,0	2,7	1,0	0,049	0,023	0,782
2.3	3,1	1,1	3,2	1,0	3,2	1,1	3,3	1,1	3,7	0,8	0,901	0,173	0,074
cat2	2,9	1,1	2,8	0,8	2,9	0,9	2,7	1,1	3,2	0,8	0,570	0,399	0,694
cat2.1.3	3,1	1,1	3,2	0,8	3,4	1,0	3,0	1,2	3,5	0,9	0,663	0,931	0,705
3.1	2,6	0,9	3,7	1,1	3,6	1,0	3,7	1,3	3,1	1,2	0,167	0,618	0,353
3.2	2,2	1,2	2,8	1,1	3,0	1,2	3,0	1,3	2,6	1,1	0,110	0,413	0,400
3.3	2,5	0,9	3,2	1,3	3,0	1,3	2,8	1,3	2,9	0,8	0,552	0,554	0,988
3.4	3,9	1,0	3,7	1,0	3,5	1,3	4,0	1,0	3,6	1,0	0,336	0,321	0,931
3.5	2,9	1,2	3,1	1,1	3,3	1,2	3,5	1,1	3,3	1,3	0,199	0,763	0,061
3.6	3,2	1,0	3,4	1,0	3,5	1,2	3,7	1,0	3,5	1,0	0,480	0,551	0,102
cat3	3,0	0,8	3,3	0,7	3,4	0,7	3,6	0,8	3,2	0,6	0,169	0,963	0,116
4.1	2,2	1,2	1,8	1,3	1,7	0,9	2,3	1,4	2,9	1,4	0,217	0,003	0,031
4.2	2,1	1,2	2,2	1,5	2,2	0,9	2,8	1,5	3,0	1,4	0,913	0,030	0,012
cat4	2,2	1,1	1,9	1,3	1,9	0,8	2,6	1,3	3,0	1,3	0,559	0,006	0,013
5.1	3,9	0,9	4,2	0,8	2,9	1,4	3,6	1,1	4,1	0,9	0,000	0,001	0,385
5.2	3,7	0,9	4,0	1,1	2,8	1,4	3,5	1,4	3,8	1,2	0,000	0,011	0,455
cat5	3,7	0,8	4,1	0,7	2,8	1,4	3,5	1,1	3,9	0,8	0,000	0,001	0,337

